

Licence a licenční souhlasy v redakční praxi

Dle podkladů Mgr. Ing. Heleny Dvořákové, redaktorky–právničky Munipress

Proč je správně nastavená licenční politika důležitá pro univerzitní redakční praxi

- Správně nastavené „best practices“ snižují administrativní zátěž, zvyšují prestiž periodik i univerzity a snižují riziko možného postihu (soudních sporů).
- Zodpovědnost za splnění požadavků autorskoprávních předpisů nesou Hospodářská střediska MU; CTT a Munipress poskytují metodické vedení formou seminářů, vypracováním vzorových smluv a ad hoc konzultací.

Proč je správně nastavená licenční politika důležitá pro univerzitní redakční praxi

- Tři úhly pohledu, které je třeba v tomto kontextu zohlednit:
 1. Splnění požadavků autorskoprávních předpisů ve vztahu k autorům příspěvků (autorské licenční souhlasy nebo smlouvy)
 2. Šíření tištěných i elektronických verzí časopisů v zákonném režimu a v souladu s rozsahem poskytnutých autorských souhlasů (CC licence, popř. vhodný disclaimer)
 3. Zohlednění požadavků Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA), Committee on Publication Ethics (COPE) a především Directory of Open Access Journals (DOAJ) v rozsahu dle směru a uvážení redakcí jednotlivých periodik

Proč je správně nastavená licenční politika důležitá pro univerzitní redakční praxi

- Tři úhly pohledu, které je třeba v tomto kontextu zohlednit:
 1. Splnění požadavků autorskoprávních předpisů ve vztahu k autorům příspěvků (autorské licenční souhlasy nebo smlouvy)
 2. Šíření tištěných i elektronických verzí periodik v zákonném režimu a v souladu s rozsahem poskytnutých autorských souhlasů (CC licence, popř. vhodný disclaimer)
 3. Zohlednění požadavků **Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA)**, **Committee on Publication Ethics (COPE)** a především **Directory of Open Access Journals (DOAJ)** v rozsahu dle směřování a uvážení jednotlivých periodik

OASPA, COPE, DOAJ podrobněji...

– OASPA

- Organizace zastupující komunitu vědeckých vydavatelů a souvisejících organizací (**COPE**, **DOAJ**), která systematicky pracuje na podpoře publikování vědeckých výstupů v režimu „open access“.
- Zveřejňuje „Zásady transparentnosti a osvědčené praxe vědeckého publikování“ pokrývající oblasti jako je např. kvalita a obsah webových stránek periodika, název, proces a podmínky recenzního řízení, nastavení procesů pro identifikaci a řešení podezření z pochybení autorů (plagiátorství, manipulace citací atp.) a v neposlední řadě i licenční politiky a copyrightu.
- Členství, které je zpoplatněno, vypovídá o vysoké úrovni periodika a zastřešující instituce.

OASPA, COPE, DOAJ podrobněji...(pokrač.)

– COPE

- Poskytuje poradenství vydavatelům ve všech oblastech etiky publikování.
- Velký důraz klade na metodiku řešení případů nesprávného jednání v oblasti výzkumu a publikování.
- Členství je zpoplatněno a umožňuje členům splňujícím podmínky zveřejněných principů publikační etiky přístup k metodickým materiálům a na členské diskuzní fórum.
- Masarykova univerzita se k principům publikační etiky dle COPE neformálně hlásí.

OASPA, COPE, DOAJ podrobněji...(pokrač.)

– DOAJ

- Databáze, která indexuje a poskytuje přístup k vysoce kvalitním časopisům s ověřenými procesy peer-review a open access přístupem.
- Všechny služby DOAJ jsou bezplatné, včetně indexování v DOAJ.
- Všechna data jsou volně dostupná.
- V minulém roce zpracovalo Centrum pro transfer technologií (JUDr. Matěj Myška, Ph.D., JUDr. Jan Zibner) na základě požadavku vzneseného FF MU analýzu požadavků DOAJ a doporučení k jejich implementaci pro redakce časopisů této fakulty.

Licence dle DOAJ

- Na základě uvedeného přehledu se zaměříme podrobněji na požadavky DOAJ pro oblast licenční redakční politiky, neboť praktický přínos jejich splnění může být pro jednotlivé tituly zásadní a navíc kritéria DOAJ jsou v souladu i s požadavky ostatních uvedených organizací.
- Požadavkem DOAJ je vhodně zvolená CC licence (Creative Commons licence) nebo její alternativa. DOAJ doporučuje volit licenci „nejvolnější“, tedy **CC-BY** („uvedte původ“).
- Metodika DOAJ však nevyklučuje využití licencí restriktivnějších ve vztahu k dalšímu šíření díla, mezi něž patří i **CC BY-SA** („uvedte původ-zachovejte licenci“), jejíž užití doporučuje CTT.
- **Licence CC BY-SA umožňuje:** šíření, upravování, vylepšování a vytváření dalších děl na základě původního díla, a to i komerčně. To vše pod podmínkou, že další uživatelé uvedou autora původního díla a nově vzniklá díla budou vystavena za stejných podmínek – pod stejnou licenci (tedy umožní i nadále komerční využití).

Proč je správně nastavená licenční politika důležitá pro univerzitní redakční praxi

- Tři úhly pohledu, které je třeba v tomto kontextu zohlednit:
 1. Splnění požadavků autorskoprávních předpisů ve vztahu k autorům příspěvků (autorské licenční souhlasy nebo smlouvy)
 2. **Šíření tištěných i elektronických verzí periodik v zákonném režimu a v souladu s rozsahem poskytnutých autorských souhlasů (CC licence nebo vhodný disclaimer)**
 3. Zohlednění požadavků Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA), Committee on Publication Ethics (COPE) a především Directory of Open Access Journals (DOAJ) v rozsahu dle směru a uvážení jednotlivých periodik

Co jsou CC licence?

- Jedná se o soubor předem připravených licenčních smluv, které vznikly jako reakce na pohyb autorských děl v prostředí internetu a mají usnadnit orientaci uživatelům z řad vydavatelů i čtenářů.
- Jejich tvůrcem je americká nezisková organizace Creative Commons, která licence i nadále spravuje.
- Licenční smlouvy Creative Commons reagují na technologický vývoj a jsou postupně vydávány v dalších aktualizovaných verzích, jež jsou označeny pořadovým číslem za znakem licence (v současnosti 4.0), nicméně základní rozdělení a podmínky pro jednotlivé typy licencí zůstávají stejné.
- Prostřednictvím CC licence vyjadřuje držitel autorských práv (tj. redakce, která majetková autorská práva získává na základě smlouvy s autorem článku) podmínky, jak je možno s dílem nadále nakládat, tedy jak má probíhat jeho sdílení a šíření.

CC licence

- CC licenci lze přiřadit dílům zpřístupněným prostřednictvím internetové sítě (elektronická díla) i dílům tištěným.
- V případech, kdy redakce nemají zájem na indexaci v DOAJ a trvají na zpřístupnění časopisů na stránkách vydavatele i v elektronickém formátu za úplaty, je třeba, aby formulace licenčních souhlasů autorů tuto skutečnost zohlednila.
- Vzory těchto souhlasů poskytne nakladatelství Munipress, metodika jejich shromažďování je shodná jako v případech CC licencí a budeme se jí věnovat za chvíli.

CC licence (pokrač.)

- Vhodnou CC licenci pro šíření díla volí vydavatel časopisu z přehledu licencí (dostupné v čj) <http://creativecommons.org/licenses/>, a to dle svých preferencí a práv ke článkům, kterými disponuje na základě licenčního souhlasu autora. Pro výběr vhodné licence může posloužit návodný interaktivní formulář na oficiálním webu Creative Commons <https://creativecommons.org/choose/> (dostupné v čj).
- V případě, že by všichni autoři neposkytli souhlasy k publikování dle podmínek doporučené CC BY-SA licence (komerční využití, zpracování), zohlední vydavatel tuto skutečnost při výběru typu licence.
- Loga zvolených licencí následně umísťuje:
 - A) ke každému článku
 - B) na domovskou stránku časopisu/ *do tištěné verze časopisu, je-li šířena bezúplatně*
- V případech, kdy jsou v rámci jednoho titulu uplatněné rozdílné CC licence pro jednotlivé články, v evidenci DOAJ se zveřejní ta z nich, která je nejvíce restriktivní.

Proč je správně nastavená licenční politika důležitá pro univerzitní redakční praxi

- Tři úhly pohledu, které je třeba v tomto kontextu zohlednit:
 1. Splnění požadavků autorskoprávních předpisů ve vztahu k autorům příspěvků (autorské licenční souhlasy nebo smlouvy)
 2. Šíření tištěných i elektronických verzí periodik v zákonném režimu a v souladu s rozsahem poskytnutých autorských souhlasů (CC licence nebo vhodný disclaimer)
 3. Zohlednění požadavků Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA), Committee on Publication Ethics (COPE) a především Directory of Open Access Journals (DOAJ) v rozsahu dle směřování a uvážení jednotlivých periodik

Licenční podmínky a autorské souhlasy

– Rozsah

- Nezbytný rozsah autorského licenčního souhlasu závisí na zvoleném a s autorem dohodnutém způsobu šíření díla.

– Forma

- Forma tohoto souhlasu může být:
 - A. Konkludentní s využitím textu prohlášení (disclaimeru, licenčních podmínek vytvořených CTT) přímo na webových stránkách časopisu, kdy autor již poskytnutím svého příspěvku (nahráním, zasláním) poskytuje i souhlas s jeho šířením v patřičném rozsahu v elektronické i tištěné podobě;
 - B. E-mailový souhlas, který autor poskytne souhlasnou odpovědí na e-mail specifikující podmínky šíření;
 - C. Souhlas prostřednictvím klasické licenční smlouvy s autorem.

Pro všechny uvedené varianty jsou redakcím prostřednictvím nakladatelství Munipress k dispozici vzory. Při žádosti o vzor prosím uvádějte, zda se jedná o úplné nebo bezúplatné šíření, v případě bezúplatnosti pak zvolený typ CC licence, popř. další omezení.

Licenční autorské souhlasy pokrač.

- Nejpraktičtějším a doporučovaným způsobem získání licenčních souhlasů z výše uvedených variant je varianta A, jejíž implementaci a administraci maximálně usnadňuje Open Journal Systems 3, o kterém pohovoří Mgr. Radek Gomola

Současný stav

– Elektronické verze

- Tituly publikující v Open Access režimu: 55 ano/ 4 ne
- Open Access tituly uvádějící na svém webu adekvátní CC licenci: 15 ano/ 40 ne
- Open Access tituly, které užívají doporučovanou licenci CC-BY nebo CC BY-SA: 8
- Ostatní používané licence: CC BY-NC-ND (5 x) a CC BY-NC-SA (1 x)

Současný stav (pokrač.)

– Význam ostatních využívaných licencí:

- Podrobně viz materiál CTT zpracovaný JUDr. Matějem Myškou, Ph.D. a JUDr. Janem Zibnerem (bude dostupný z webu www.munipress.cz)
- Nebo oficiální informace Creative Commons zde: <https://creativecommons.org/licenses/> (dostupné v čj)
- **CC BY-NC-SA** (Uveďte původ-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci) umožňuje ostatním nekomerčně upravovat, vylepšovat a vytvářet odvozená díla, pod podmínkou, že uvedou autora původního díla a tato nově vzniklá díla budou vystavena za stejných podmínek jako dílo původní, tj. pod stejnou licenci.
- **CC BY-NC-ND** (Uveďte původ-Neužívejte komerčně-Nezpracovávejte) je ze všech šesti CC licencí nejpřísnější - nejvíce omezující pro uživatele díla. Umožňuje pouze stahovat dílo a sdílet je s ostatními za podmínky uvedení autora. Dílo nelze nijak upravovat, ani ho užívat komerčně.

Současný stav (pokrač.)

– Tištěné verze

- V současné době je většina tištěných časopisů MU šířena úplatně, proto je uváděn pouze copyright.
- Copyrightová doložka odkazuje na nositele majetkových práv. Aby mohl copyright odkazovat na Masarykovu univerzitu, je proto nezbytné patřičná práva od autorů získat (licenční souhlasy).
- Varianty získání licenčních souhlasů jsou shodné pro tištěné i elektronické verze.
- V případě přechodu na bezúplatné šíření (FF MU) je zvolená licence použitelná jak pro elektronickou, tak pro tištěnou verzi.

Doporučení pro weby a tištěné verze časopisů

- Licenční podmínky ve formě disclaimeru pro autory o konkludentním (automatickém) poskytnutí jejich souhlasu s šířením díla umístit na webové stránky časopisu spolu s odkazem na Licenční podmínky (dle vzoru CTT).
- Obsahem souhlasu pokrýt elektronickou i tištěnou formu časopisu (je-li) při zohlednění úplatnosti/ bezúplatnosti šíření.
- Umístění piktogramu zvolené CC licence na web do jednotlivých čísel časopisů a k jednotlivým článkům (splnění požadavků DOAJ).
- Do tištěné verze časopisu umístit adekvátní CC licenci u bezúplatného šíření tištěných verzí časopisů a copyright doložku u šíření úplatného (většina) .
- Implementace Open Journal Systems 3

MUNI
PRESS

Děkuji za pozornost